

WSKAZÓWKI

do

NOTAT Z DZIEŁ DAWNYCH.

*Nulla dies
sine litera.*



KRAKÓW.

1897.

WSKAZÓWKI

do

NOTAT Z DZIEŁ DAWNYCH.

Nulla dies
sine litera.



INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 7
Tel. 26-68-63

KRAKÓW.

1897.

<http://rcin.org.pl>

23.306

Nakładem i drukiem W. L. Anczyca i Sp.

<http://rcin.org.pl>

Za mało posiadamy prac o życiu umysłowym i domowym przodków naszych. Należałoby przeczytać i wyzyskać całą przekazaną przez nich literaturę, aby odmalować stronę duchową i obyczajową dawnych pokoleń.

W tym celu należałoby, aby ludzie dobrej woli poświęcali wolne godziny na poznawanie dawnych pisarzy naszych i piszących o Polsce obcych i aby czynili notatki, wskazujące gdzie i o czym wspomniano. Z notat tych z czasem utworzyłby się obfity materiał do dziejów cywilizacji i kultury.

Trzeba więc brać kolejno książki i rękopisy, a czytając je uważnie, zapisywać na oddzielnych éwiartkach w kilku słowach treść spotykanych wiadomości. Czyniąc to, należy *a)* wypisywać dokładnie tytuł książki lub rękopisu, nazwisko autora, rok i miejsce wydania (a przy rękopisie gdzie i pod jakim znakiem się znajduje), wreszcie stronę lub strony, na których wiadomość się znajduje;

b) na rogu ćwiartki, oddzieliwszy go ołówkiem lub piórem, oznaczać numer działu, do którego dany ustęp się odnosi, a pod numerem wymieniać bliższe określenie wiadomości, biorąc na to wyraz z niżej umieszczonego słowniczka; jeżeliby zaś potrzeba tego wymagała, dodawać pod spodem jeszcze szczegółowsze określenie przedmiotu. I tak, jeżeli, wzięwszy do ręki np. ks. Szymona Starowolskiego *Pisma*, znajduję narzekania na pijaństwo, to na ćwiartce notuję nasamprzód: Starowolski, *Pisma*, wydanie Turowskiego, Kraków, 1859, str. 64—66. a potem dodaję: *autor opisuje i gani pijatyki*, poczem szukam w słowniczku, znajduję *pijaństwo* i widzę przy tym wyrazie liczbę 16. (liczba ta oznacza dział: *Z w y c z a j e*); więc na określonym rogu ćwiartki zapisuję: u góry liczbę 16. a pod nią *pijaństwo*. Oto wzór:

Ks. Sz. Starowolski *Pisma*
wyd. Turowskiego, Kraków
1859, str. 64—66: narzeka
na pijaństwo.

16.
Pijaństwo

Nie zawsze jednak wystarczy jeden wyraz na rogu. Gdy u tegoż Starowolskiego znajdziemy na str. 107—108 opisy współczesnych jemu zdzierstw żołnierskich, to na rogu wystawię naprzód numer 13, bo w słowniczku

znalazłem tylko *żołnierz* z liczbą 13, (oznaczającą *Wojnę*) i dodam, pod wyrazem *żołnierz*, bliższe określenie ustępu: zdzierstwa we własnym kraju, w taki sposób:

Ks. Sz. Staro-
wolski *Pisma* wyd.

Turowskiego, Kraków

1859, str. 107—108: zdzier-

stwa żołnierzy polskich we własnym kraju.

13.

**Żołnierzy zdzierstwa we
własnym kraju**

Weźmy jeszcze parę przykładów. Czytamy np. Zbylitowskiego Piotra: Rozmowę szlachcica polskiego z cudzoziemcem wyd. Turowskiego, Kraków 1860, i na str. 11—12 znajdujemy opowieść o „Zakładaczu ojczyzny, Lechu“, w której poeta maluje pojęcia swoje o mniemanym złotym wieku w Polsce. Oczywiście rzecz ta należy do działu 11 (Wiedza). Wpisujemy więc do notat nasamprzód nazwisko autora, potem tytuł dzieła, miejsce, rok i stronę wydania, na rogu zaś ćwiartki umieszczamy liczbę 11, a pod nią: Pojęcia o czasach Lecha i o złotym wieku.

W temże piśmie, str. 27, spotykamy wzmiankę o tańcach włoskich i ruskich („galarda“ i „drobuszki“), notujemy więc na rogu ćwiartki liczbę działu 15 (Zabawy), a pod nią piszemy: tańce włoskie i ruskie.

Na tejże stronnicy znajdujemy wzmiankę o tańczącym niedźwiedziu; wpisujemy do notat, pisząc na rogu liczbę 8 a pod nią: niedźwiedź, bo w słowniczku pod wyrazami *zwierzęta dzikie*, wskazówkę działu 8 znaleźliśmy.

W razie nieznaledzenia w słowniczku odpowiedniego potrzebie wyrazu, osoba, czy-

niąca notaty, powinna do czasu wstrzymać się z wypisaniem liczby i wyrazów na rogu, brakujące zaś wyrazy wypisać na oddzielnej kartce i porozumieć się z osobami, zajmującymi się robieniem podobnych notat, względem utworzenia nowego działu lub wpisania nowego wyrazu do istniejących już działów.

W notatach nie potrzeba ani streszczać czytanych autorów, ani przepisywać ustępów, gdyż osoba, która w przyszłości z notat skorzysta, w każdym razie będzie musiała zajrzeć ponownie do źródeł. Wystarczy więc w notatkach zaznaczyć tylko: o czym i na jakim miejscu dawny pisarz mówi. Dosłownie przepisywać należałoby chyba tylko przysłowia lub krótkie aforyzmy, nie zapisane w „księdze“ S. Adalberga.

W słowniczku poniższym niewątpliwie nie wszystko jest logicznie ugrupowane i nie wszystko jest przewidziane: trudność ułożenia z góry spisu przedmiotów niech usprawiedliwi braki; dadzą się one wyżej wyrażonym sposobem z czasem wypełnić.

Układając podręcznik ten, usiłowaliśmy liczbę działów sprowadzić do minimum, przez co powstały pewne niewłaściwości; woleliśmy te jednak, niż rozmnożenie kategorii; działy, któreśmy tu ustalili, dadzą się, wraz z numerami ich, łatwo spamiętać, a to ułatwi robotę. Zresztą ilość działów nie wpływa na pełność materiału: byle w słowniczku jaknajmniej było braków i bylebyśmy wyczerpali

wszystkie strony życia umysłowego i materialnego przodków w notatach, to z czasem zasoby dadzą się porządniej zgrupować i ułożyć, a nic zaginać nie może, bo się znajdzie jeżeli nie pod jedną, to pod drugą rubryką.

Należałoby przeczytać i wyzyskać *cały zasób przeszłości*, aż po koniec wieku XVII i to nietylko ze źródeł polskich, lecz i ze wszystkich innych, mianowicie z łacińskich (kroniki, dokumenta, nadania i t. d.) oraz niemieckich francuskich i t. d. (podróże cudzoziemców po Polsce, relacje posłów zagranicznych i t. d.), wogóle wyczerpać wszystko, skąd mniej lub więcej o umysłowości i zwyczajach przodków dowiedzieć się można.

To głównie w notach uwzględniać należy, czem przeszłość *różni się* od tegoczesnych pojęć i zwyczajów, czyli co w niej jest najbardziej charakterystycznym.

1. — DOM wiejski (dwór i chałupa) i miejski; pałac; zamek. — Wszystko, co się odnosi do składu, wyglądu, planu, materiału i t. d. wszystkich zabudowań (prócz kościelnych, które należą do działu 3). — Sprzęty i naczynia domowe, kuchenne i stajenne: meble, pościel, kobierce, świece i lampy, uprząż i t. d., wogóle wszelka ruchomość (prócz narzędzi rolniczych, p. dział 8 i naukowych, p. dział 11. — Kuchnia, jako izba, jej urządzenie (kuchnia w znaczeniu stołu, wikt, p. dział 6). Apteczka, spiżarnia, piwnica. — Zwierzęta domowe. Ptactwo domowe (dzikie p. dział 8). — Stajnie, obory, kojce, stodoły, lamus, ujeżdżalnia, śpichlerze i t. d. (Karczma należy do dz. 5. Młyn i ogród do dz. 8). — Fontanny, sadzawki, cieplarnie, pomarańczarnie. — Oficjaliści i wogóle służba p. dział 4.

2. — HANDEL. Tu zaliczamy wszystkie przedmioty, które mogą być poczytywane za towar, chociaż są też pokarmami, ubiorami, przedmiotami sztuki, narzędziami naukowymi i t. p. Pod handlem wtedy wpisywać je należy tylko, gdy jako towar, jako przedmiot handlu występują; tak np. kobierzec jako sprzęt domowy należy do dz. 1, ale jako towar do dz. 2; cukier jako pokarm należy do dz. 6, ale jako towar do dz. 2 i t. p. — Ceny wszech rzeczy. — Kupcy, swoi i obcy, przekupnie, olejkarze i t. d. — Kramy, sklepy,

magazyny; faktorje, składy handlowe. — Kraje, z któremi i czem handlowano. — Wagi i miary. — Jarmarki, kiermasze.

3. — KOŚCIÓŁ. Wszystko, co się odnosi do religji, więc nabożeństwa, uroczystości, odpusty i biczowanie się, śluby (vota); posty; pokuty kościelne; klątwy. — Duchowieństwo świeckie i zakonne; klasztory. — Służba kościelna. — Sekty; spory religijne. — Chrzest, ślub i pogrzeb ile się w kościele odbywają (przywiązane do nich zwyczaje należą do dz. 16). — Muzyka kościelna; organy i t. d. należą do dz. 9. — Gmentarz; dzwony; hejnały; kazania. — Dobra kościelne i zakonne. Dzieśięciny. — Nadania i zapisy na kościoły i klasztory. — Papież; Rzym. — Sądy boże. — Sądy duchowne i kościelne należą do dz. 7. — Ubiory kościelne należą do dz. 10. — Śynody. — Zabudowania kościelne i kościoły, o ile, jako dzieła sztuki, nie kwalifikują się do dz. 9. — Służba kościelna.

4. — LUD I KRAJ. Ludność wszystkich warstw i stanów. Plemiona polskie i obce, osiadłe w Polsce; Cyganie, Niemcy, Ormianie, Żydzi. — Cudzoziemcy, przebywający czasowo w Polsce. — Służba, dworzanie, oficjaliści (oprócz kościelnych, p. dział 3, urzędników krajowych i dworu królewskiego, p. dział 7). — Czynszownicy, dzierżawcy, komornicy; żebracy; złodzieje i zbójcy (ale dzierżawca, jako umowa, należy do dz. 7). — Rodzina. Kobieta i sprawa kobieca. Wdowa. Sieroć. — Żołnierze p. dział 13. — Kupcy p. dział 2. — Kraj: fizjografja i geografja Polski: rzeki, góry, drogi, mosty, groble, przewozy, lasy, kopalnie. — Szczegóły etnograficzne, dotyczące Polski. — Zabytki archeologiczne w Polsce.

5. — MIASTO. Oberże i karczmy. Bramy. Bruki. Dorożki. Kloaki. Ulice. Łaźnie. Mury (wały). Szpitale dla chorych i ubogich. Zamtuzy. — Domy i pałace p. dział 1. — Handel p. dział 2. — Mieszczanie p. dział 4. — Urzędnicy miejscy p. dział 7. — Cechy

rzemieślnicze. kupieckie p. dział 16. — Prawa miejskie p. dział 7. — Kościoły p. dział 3 i 9.

6. — POŻYWIENIE. Wszelkie pokarmy i napoje. — Kredens. — Kuchnia w znaczeniu jedzenia, potraw. — Pijacy, pijaństwo, żarłocy p. dział 16. — Tytuń, tabaka.

7. — PRAWO. Administracja. Cła. Daniny i powinności. Podatki. Urzędnicy. Król i dwór jego. Dyplomacja. Granice. Herby. Kary. Komisje. Kredyt, lichwa. Starostwa. Nadania i przywileje. Palestra. Sądy. Posłowie. Sejmy. Senat. Wyroki. Więzienia. Zastawy. Wróżda (wendetta, zajazdy). Prawo zwyczajowe i kościelne. Bezprawie, gwałty. Dzierżawy. Rozwody i t. d. i t. d. Oficjaliści należą do dz. 4. Sądy boże (ordalje) do dz. 3.

8. — PRZEMYSŁ w najszerszem rozumieniu, więc rolnictwo i budownictwo przemysłowe, flisactwo, leśnictwo, pszczolarstwo, bartnictwo, bobrownictwo, gorzelnictwo, piwowarstwo, miodownictwo, farbierstwo, garbarstwo, żegluga, rybactwo, tkactwo i t. d. — Rzemiosła. Rękodzieła. — Nieurodzaje i głody. — Sztuki piękne, stosowane do przemysłu.

9. — SZTUKA. Sztuki piękne. — Budownictwo, malarstwo i rzeźba przemysłowe należą do dz. 8. — Poezja ludowa do dz. 12. — Gmachy, jako dzieła sztuki. Koncerty, opera. Medale. Narzędzia muzyczne. Obrazy, rysunki. Posągi i t. d.

10. — UBIORY. Stroje i ubiory wszystkich stanów (bielizna i ubrania zwierzchnie), a także wszystko co z niemi ma związek, jak kosmetyki (wonności, pomady, bielidło, róż, mydła, kadzidła, klejnoty, wieńce na głowę, pierścionki, pasy) oraz sposoby noszenia, strzyżenia i trefienia włosów, brody, wąsów i t. d., wogóle mody. — Tu też należą mundury, liberje a także wszelkie ubiory kościelne. — Parasole, laski, peruki, tabakierki i t. p.

11. — WIEDZA. Pod dział ten, jeden z najważniejszych, podciągamy: oświatę wogóle (prócz szkół i nauczania, które należą do dz. 14), pojęcia przodków o wszech rzeczach oderwanych i dotykanych, więc poglądy ich na rząd kraju własnego i obcych, na ustrój społeczny; wiadomości o sprawach, odkryciach i wypadkach zagranicznych; poglądy i pojęcia moralne, religijne, polityczne; wyobrażenia o wychowaniu, różnicy stanów, o kobietach; pojęcia o postępie i potrzebie reform wszelakich, o tolerancji; wiadomości z zakresu wszech nauk: astronomji, geografji, kosmografji, fizyki, chemji, agronomji i t. d. i t. d. (szczególnie ile się różnią od naszych). Tu też należą wszelkie zakłady, mające związek z oświatą, jak apteki, drukarnie, biblioteki, archiwa (szpitale patrz dz. 5) i t. p. — Narzędzia naukowe (teleskopy, kompas, łańcuchy i t. p.). — Tu też doliczamy mierników (geometrów) i miernictwo; lekarzy i medycynę (lecznictwo zabobonne p. dz. 12); optyków i ich wyroby (okulary, perspektywy). — Tu należą też wiadomości o podróżnikach Polakach i ich dziełach. — Wiadomości o własnym kraju (fizjografja i geografja Polski) należą do dz. 4.

12. — WIERZENIA. Do działu tego należą mitologja i rzeczy lud czyli folklor, więc zaliczamy tu: podania legiend, baśnie, bajki, czary miłosne i wogóle czary, opowieści o djable, duchach (złych, zmarłych), gusła, lecznictwo zabobonne, gadki o nieboszczykach, skarbach, strachach; uroki; wróżby, wróżbici; liczby magiczne; zamawiania; znachorstwo; gadki o zwierzętach bajecznych. — Przysłowia (ile nie są zapisane w „księdze” Adalberga). — Zagadki ludowe. — Dowcipy ludowe, anegdota o ludziach i miejscowościach. — Podania o miejscowościach (np. zapadłych kościołach, zamkach i t. p.). — Zwyczaje zaś i obrzędy (świeckie) należą do dz. 16.

13. — WOJNA: Wojsko, wojskowość; broń, koszary, kordegarda, kwaterunki, musztry (mundury p. dz. 10), stopnie i pensje wojskowe; wojska obcego autoramentu,

najemnicy; wszelkie rodzaje broni: piechota, jazda, artylerja i t. d. — Wojny z obcemi i domowe (wróżda i zajazdy p. dział 7). — Rycerstwo; pasowanie na rycerzy (turnieje i gonitwy p. dział 15).

14. — WYCHOWANIE i nauczanie (fizyczne i umysłowe) od najwcześniejszych lat życia. Piastunka. Nauczyciele. — Szkoły wszystkich stopni i szkolnictwo.

15. — ZABAWY i rozrywki wszelkiego rodzaju, zbiorowe i towarzyskie, więc bale, widowiska (balet, dżalogi, teatr), bankiety, strzelnice, fajerwerki, gonitwy, turnieje, jasełka, szopki, karuzele, kuligi, lalki, loterje, łyżwy, majówki, maskarady, toasty, stowarzyszenia, mające za cel rozrywkę (Babin, kurkowe i t. p.), wyścigi, łowy i wszystko, co z niemi ma związek. (Psy należą do działu 1, strzelby i inna broń do działu 13). — Dowcipy ludowe, ucinki prowinc. i t. p. należą do działu 12, koncerty i opera do działu 9.

16. — ZWYCZAJE. Dział ten stanowią wszelkie zwyczaje i urządzenia rodzinne, towarzyskie, obrzędowe, krajowe (prócz kościelnych, które należą do działu 3), więc: bicie obrzędowe (np. na gnanicach, w kwietnię niedzielę i t. p.), bractwa (prócz kościelnych, p. dz. 3 i zabawie poświęconych p. dział 15), bursy, całowanie, ceremonje, dary, dożynki, dyngus, cechy miejskie, kolędy, konkury, kumowstwo, kwesta, łapówki, mowy (obrzęd.), obrzędy (prócz kościelnych p. dział 3): rolne, rodzinne, flisackie, myśliwskie, pogrzebowe, chrzcinowe, weselne, doroczne, powinszowania, wieczornice, prządki, zaloty, śmigust i t. d. i t. d. — Tu też wciągamy: Gościnność. — Godziny (liczenie czasu). — Obyczaje (moralność). Niemoralność, rozpustę. Zbytki. Pijaństwo. — Posag, wyprawa. — Zwyczaje prawne p. dział 7.



SŁOWNICZEK.

- Administracja 7.
Akcyza 7.
Altany 1.
Anegdota tradycyjne o ludziach historycznych i bajecznych 12.
Apteczka 1.
Apteka 11.
Architektura 9.
Archiwum 11.
Armata 13.
Arsenał 13.
Artylerja 13.
Austerje p. Oberże 5.
- B**abin (rzeczpospolita) 15.
Bajki ludowe 12.
Balet 15.
Banicja 7.
Bankiety p. Uczty 15.
Barcie, Bartnictwo 8.
Barwa (liberja) patrz liberja 10.
Barwy p. Kolory 10.
Bat, Bicz 13.
Beczki 1.
- Beneficja 3.
Bezprawia 7.
Biblioteki 11.
Bicie zwyczajowe (na granicach, w niedzielę kwietnią i t. p. 16.
Biczowanie się, biczownicy p. Pokuta 3.
Bielidło (do twarzy) p. Kosmetyki 10.
Bielizna 10.
Błazen 15.
Błogosławieństwo kościelne i inne 3.
Bobrownictwo 8.
Bona p. Piastunka 14.
Bractwa (prócz kościelnych 16.
Bractwa kościelne 3.
Bramy (miejskie) 5.
Broda, trefienie, obcinanie 10.
Broń wszelka 13.
Browary p. Piwo 8.
Bruk 5.
Budownictwo (przemysłowe, gospodarskie) 8.

- Budownictwo (kunsztowne) patrz Architektura 9.
 Buława (broń i odznaka) 13.
 Bursy (żaków, uczniów) 14.
 Bydło 1.
 Całowanie zwyczajowe 16.
 Cechy (rzemieślnicze, kupieckie) 16.
 Célstat p. Strzelnica 15.
 Ceny wszech rzeczy 2.
 Ceremonje kościelne 3.
 Ceremonje świeckie, patrz Obrzędy 16.
 Chałupa, Chata p. Dom 1.
 Chleb 6.
 Chleb obrzędowy 12.
 Chłopi p. Włościanie 4.
 Chorągiew, proporzec 13.
 Chrzest, Chrzcziny 16.
 Chrzestni rodzice 16.
 Chustki 10.
 Ciepłarnie 1.
 Cieplice p. Łaźnie 5.
 Cła 7.
 Cmentarz 3.
 Comber (zabawa zapustna) 15.
 Cudzoziemiec 4.
 Cukier 6.
 Cyganie 4.
 Czapka i wogóle ubiór głowy 10.
 Czarownice 12.
 Czary 12.
 Czekolada 6.
 Czepiec 10.
 Czynszownicy 4.
 Dachy 1.
 Daniny p. Powinności 7.
 Daremszczyzny 7.
 Dary zwyczajowe 16.
 Dekrety p. Wyroki 7.
 Dewocja, Dewoci, Dewotki 3.
 Djabeł 12.
 Dobra duchowne (duchowieństwa świeckiego i zakonnego) 3.
 Dokumenty (prawne) 7.
 Dom (miejski i wiejski) 1.
 Dorożki 5.
 Dostojnicy kościelni 3.
 Dostojnicy świeccy 7.
 Dowcipy, ucinki, figle 15.
 Dożynki 16.
 Drogi 4.
 Drukarnie 11.
 Drzewa, Drwa (w przemyśle) 8.
 Drzewa w baśniach i zabobonach 12.
 Duchowieństwo świeckie i klasztorne 3.
 Duchy (złe, zmarłych i t. d.) 12.
 Dworzanie (oprócz królewskich) p. Oficjaliści 4.
 Dworzanie królewscy p. Dwór królewski 7.
 Dwór wiejski 1.
 Dwór królewski 7.
 Dygnitarze kościelni p. Dostojnicy 3.
 Dygnitarze świeccy p. Dostojnicy 7.
 Dyngus p. Śmigust 16.
 Dyplomacja 7.

- Dysputy religijne 3.
Dywany p. Kobierce 1.
Dziad p. Żebrak 4.
Działa p. Armaty 13.
Dzieci p. Wychowanie 14.
Dziesięciny kościelne 3.
Dzwony i dzwonki (oprócz kościelnych) 1.
Dzwony i dzwonki kościelne 3.
- Egzekwje 3.
Ekonom p. Oficjaliści 4.
- Fajerwerki 15.
Faworyty (bokobrody) 10.
Fajka p. Tytuniu palenie 6.
Farby, Farbierstwo 8.
Festy p. Uroczystości kościelne 3.
Fizjografja Polski 4.
Flis, Flisactwo 8.
Fontanny 1.
Fortece p. Warownie 13.
Futra, jako ubiory 10.
Futra, jako towar 2.
Fuzja 13.
- Geografja Polski 4.
Geometra p. Miernictwo 11.
Gimnastyka 14.
Glejt (list żelazny) 7.
Głody p. Nieurodzaje 8.
Gmachy, jako dzieła sztuki 9.
Godziny (liczenie czasu) 16.
Gonitwy 15.
- Gorzelnictwo 8.
Gospodarstwo wiejskie p. Rolnictwo 8.
Gospody miejskie p. Oberża 5.
Gość i Gościnność 16.
Górale 4.
Góry 4.
Granice państwowe i prywatne 7.
Groble 4.
Gry (towarzyskie) 15.
Grzechotka niekościelna 1.
Grzechotka w kościele 3.
Gusła p. Czary 12.
Guwerner p. Nauczyciele 14.
Gwałty p. Bezprawia 7.
Gwałty p. Daremszczyzny 7.
- Handel 2.
Hejnały 3.
Herby 7.
Heretycy p. Sekty 3.
- Infamja 7.
Instrumenta muzyczne p. Narzędzia muzyczne 9.
Istoty nadprzyrodzone 12.
Izby p. Pokoje 1.
- Jaja wielkanocne 16.
Jarmarki 2.
Jaselka p. Szopki 15.
Jazda (kawalerja) 13.
Jurysdykcja kościelna p. Sądy 7.

- Kacerze p. Sekty 3.
Kadzidła p. Wonności 10.
Kamienie (drogie) 2.
Kapnicy (pokutnicy) 3.
Kaptur (sądy kapturowe) 7.
Karabin p. Fuzja 13.
Karaici 4.
Karczma p. Oberża 5.
Karły (na dworach) 15.
Karnawał 15.
Karty (do gry) 15.
Karuzele 15.
Kary (sądowe, prawne) 7.
Kat, oprawca 7.
Kawa 6.
Kawalerja p. Jazda 13.
Kazania 3.
Kąpiele p. Łaźnie 5.
Kiermasze p. Jarmarki 2.
Klasztory p. Duchowień-
stwo 3.
Klątwy 3.
Klejnoty 10.
Kloaki 5.
Kmieć p. Włóścianie 4.
Kobierce 1.
Kobieta, jej stanowisko,
prawa; kwestja kobieca 4.
Kogutek (zabawa) 15.
Kolęda, Kolędowanie 16.
Kolory 10.
Komisje, Komisarze 7.
Komornicy p. Czyszow-
nicy 4.
Komornik (urzędnik) 7.
Kompas 11.
Kompromisy 7.
Koncerty 9.
Konfederacje 7.
Konfraternje p. Bractwa 16.
Konik (zabawa) 15.
Konkury 16.
Kopalnie 4.
Kopce graniczne 7.
Kopersztychy p. Rysunki 9.
Kordegarda 13.
Kosmetyki 10.
Kościoły 3. 9.
Kozacy 4.
Kraj 4.
Kraje, z któremi handlo-
wano 2.
Kramy 2.
Krasomowstwo 11.
Kredens 6.
Kredyt 7.
Król i jego rodzina 7.
Kruszce p. Metale 2. 8.
Krzywoprzysięstwo 7.
Księgozbiory p. Biblio-
teki 11.
Księża p. Duchowieństwo 3.
Kuchnia (jako lokal i urzą-
dzenie) 1.
Kuchnia (w znaczeniu ja-
dła) 6.
Kulig 15.
Kumowstwo 16.
Kunszta, Sztuki piękne 9.
Kupcy, Kupiectwo 2.
Kuratela 7.
Kwesta, Kwestarz 16.
Lalki 15.
Lampy 1.
Lamus 1.
Laska, jako oznaka godno-
ści 7.
Lasy 4.

- Lecznice p. Szpitale 5.
Lecznictwo (medycyna) 11.
Lecznictwo zabobonne 12.
Legiendy 12.
Lekarze naukowi 11.
Leśnictwo (jak przemyśl) 8.
Liberja 10.
Liberum veto 7.
Lichwa 7.
Liczby w zabobonach 12.
List żelazny p. Glejt 7.
Loterje 15.
Lud 4.
- Łapówki 16.
Łaźnie 5.
Łowy p. Myśliwstwo 15.
Łyżwiarstwo 15.
- Magazyny p. Kramy 2.
Magnaci 4.
Majówki 15.
Malarstwo, jako sztuka 9.
Malarstwo (przemysłowe) 8.
Maneż p. Ujeżdżalnie 1.
Maski i Maskarady 15.
Meble 1.
Medale 9.
Medycyna 11.
Medycyna ludowa, zabobonna 12.
Metale 2. 8.
Miary handlowe i inne 2.
Miasta 5.
Miecz p. Szabla 13.
Miernictwo 11.
Mieszczanie 4.
- Mięsopust p. Karnawał 15.
Miody (do picia) 6.
Miód (nie do picia) 2. 8.
Mitologia p. Wierzenia 12.
Młyn i Młynarstwo 8.
Mnisi p. Duchowieństwo 3.
Mody 10.
Monety 2.
Mosty 4.
Mowy (obrzędowe) 16.
Mór, zaraza, powietrze 5.
Msza 3.
Mundury 10.
Mury p. Wały miejskie 5.
Musztry 13.
Muzyka świecka i kościelna 9.
Mydło 10.
Myśliwstwo, Łowy, Polowanie 15.
- Nabożeństwo p. Uroczystości 3.
Naczynia stołowe, kuchenne 1.
Nadania kościelne i klasztorne 3.
Nadania świeckie 7.
Narzędzia muzyczne 9.
Narzędzia naukowe 11.
Narzędzia rolnicze 8.
Nauczyciele 14.
Nauka (szkolna) 14.
Nauki wogóle 11.
Nieboszczyk (jako strach w zabobonach i baśniach) 12.
Niemcy (w Polsce) 4.
Niemoralność, rozpusta 16.

- Nieurodzaje i głody 8.
Niewola, jasyr 7.
- O**berża 5.
Obliży 7.
Obłąkani p. Warjat 11.
Obrazy świeckie i kościel. 9.
Obrzędy (prócz kościel-
nych) wiejskie, rolnicze,
rodzinne, flisackie, my-
śliwskie, pogrzebowe, we-
selne, chrzciniowe, doro-
czne i t. d. i t. d. 16.
Obrzędy kościelne 3.
Obyczaje (w znaczeniu ety-
cznym) 16.
Odpusty p. Uroczystości
kościelne 3.
Odzież p. Ubiory 10.
Oficer 13.
Oficjaliści 4.
Ognie sztuczne p. Fajer-
werki 15.
Ogród i Ogrodnictwo 8.
Okręt p. Żegluga 2.
Okrężne p. Dożynki 16.
Okulary 11.
Olejkarze 2.
Opera 9.
Oprawca p. Kat 7.
Oracje p. Mowy 16.
Ordalje (sądy boże) 3.
Oreż p. Broń 13.
Organy (kościelne) 9.
Ormianie 4.
Oryle p. Flis 8.
Oświata wogóle 11.
Owce 1.
Owoce p. Ogród 8.
- P**alestra p. Sąd 7.
Pałace p. Dom 1.
Pałace jako dzieło sztuki 9.
Panowie p. Magnaci 4.
Pańszczyzna p. Powinno-
ści 7.
Papież 3.
Parasole 10.
Pasięki p. Pszczoły 8.
Pasowanie na rycerza p.
Rycerstwo 13.
Pasy (do ubrania) p. Ubio-
ry 10.
Pedagogika p. Wychowa-
nie 14.
Perfumy p. Wonności 10.
Peruki 10.
Piastunka, bona 14.
Pieniądze p. Monety 2.
Pierścionki p. Ubiory 10.
Pieśni kościelne (teksty) 3.
Pijaństwo 16.
Piwnice 1.
Piwo, Piwowarstwo 8.
Plemiona polskie 4.
Płótna 2. 8.
Poczty 7.
Podania o ludziach i miej-
scowościach 12.
Podarki p. Dary 16.
Podatki 7.
Poddani p. Włóścianie 4.
Podróżnicy Polacy poza
Polską 11.
Podstarości p. Oficjaliści 4.
Podwoły jako powin-
ność 7.
Poeci 9.
Poezja (oprócz ludowej) 9.
Pogrzeb 16.

- Pojazdy p. Wozy 1.
Pojedynki 13.
Pojęcia przodków o wszech rzeczach, ile się różnią od naszych 11.
Pokoje 1.
Pokuty i pokutnicy 3.
Polowanie p. Myśliwstwo 15.
Pomady p. Kosmetyki 10.
Pomarańczarnie p. Ciepłarnie 1.
Portrety p. Malarstwo 9.
Posag 16.
Posągi p. rzeźba 9.
Posłowie na sejmy krajowe 7.
Posłowie zagraniczni 7.
Posty 3.
Pościel 1.
Powinności 7.
Powinszowania 16.
Powozy p. Wozy 1.
Pożary 1.
Pożyczki p. Kredyt 7.
Pożywienie 6.
Prawo 7.
Prawo kościelne 7.
Prawo zwyczajowe 7.
Prebendy p. Beneficja 3.
Prima aprilis 16.
Procenta p. Kredyt 7.
Promy 4.
Prowincje, ziemie (Polski) 4.
Przędki (wieczornice) 16.
Przemysł 8.
Przesady p. Zabobony 12.
Przędzenie 8.
Przysięga 7.
Przysłowia nie znajdujące się w „księdze“ S. Adelberga 12.
Przywileje 7.
Psy 1.
Pszczoły i pszczelnictwo 8.
Puszcze p. Lasy 4.
Ratusz 5.
Relikwje 3.
Rodzice chrzestni 16.
Rodzina 4.
Rolnictwo 8.
Rośliny p. Ogród 8.
Rozboje, Rozbójnicy p. Zbójectwo 4.
Rozwody 7.
Róż (do twarzy) p. Kosmetyki 10.
Różnowiercy p. Sekty 3.
Rybackstwo 8.
Ryby jako pokarm 6.
Ryby jako towar 2.
Rycerstwo (chevalerie) 13.
Rysunki 9.
Rzemiosła 8.
Rzeźba, jako sztuka 9.
Sad i Sadownictwo, p. Ogród 8.
Sądy wogóle, świeckie i kościelne 7.
Sądy boże p. Ordalje 3.
Sądy kapturowe p. Kaptur 7.
Sądy polubowne p. Kompromisy 7.
Sejmy, Sejmiki 7.

- Sekty 3.
Senat, Senatorowie 7.
Sędziowie p. Sądy 7.
Sierota 4.
Skarbiec 1.
Skarby w baśniach i podaniach 12.
Sklepy p. Kramy 2.
Służba (świecka): służebnice i służący 4.
Służba kościelna 3.
Sobótki 12.
Sokolnictwo 15.
Spiżarnia 1.
Spory religijne p. Dysputy religijne 3.
Sprzęty domowe (kuchenne, stajenne i t. d.) 1.
Starostwa 7.
Statki (wodne) 2.
Statuy p. Rzeźba 9.
Strachy w baśniach 12.
Stroje p. Ubiory 10.
Strzelba p. Fuzja 13.
Strzelnice 15.
Synody 3.
Szabla, miecz 13.
Szarwarki p. Powinności 7.
Szkoly wszelkie 14.
Szlachta 4.
Szopki 15.
Szpitale dla chorych, dla ubogich 5.
Sztuki piękne 9.
- Śluby (vota) 3.
Śluby (małżeńskie) 16.
Śmigust 16.
Świece 1.
- Święcone 16.
Święta kościelne p. Uroczystości 3.
Świnie 1.
- Tabaka 6.
Tabakierki 10.
Tańce 15.
Teatr 15.
Tkactwo 8.
Tkaniny 2. 8.
Towary wszelkie 2.
Towarzystwa ku zabawie, wesołości 15.
Turnieje p. Gonitwy 15.
Twierdze p. Warownie 13.
Tytoniu palenie p. Tabaka 6.
- Ubiory kościelne i inne 10.
Ubodzy p. Żebrak 4.
Ucinki p. Dowcipy 15.
Uczty 15.
Ujeżdźalnie 1.
Ulice miejskie 5.
Uprawa roślin p. Ogród 8.
Uprząż 1.
Uroczystości kościelne 3.
Uroki p. Czary 12.
Urzędy i Urzędnicy 7.
- Vota 3.
- Wagi handlowe i inne 2.
Wały (mury) miejskie 5.

- Warjat, obchodzenie się z nim i leczenie jego 11.
 Warownie 13.
 Wdowa 4.
 Weksle p. Obligii 7.
 Wesela 16.
 Wiadomości przodków o zagranicy, o wypadkach poza Polską, o naukach, rządzie i t. d. i t. d. 11.
 Widma 12.
 Wieczornice (przędki) 16.
 Wience 10.
 Wiersze p. Poezja 9.
 Wierzenia ludowe (mitologia i folklor) 12.
 Wieśniak p. Włościanie 4.
 Więzienie 7.
 Wina (napoje) 2. 6.
 Włosów trefienie, obcinanie i t. d. p. Mody 10.
 Włościanie 4.
 Wojna i Wojskowość 13.
 Wojny domowe 13.
 Wojsko 13.
 Wonności p. Kosmetyki 10.
 Wozy 1.
 Wódka p. Gorzelnictwo 8.
 Wróżby, Wróżbici 12.
 Wychowanie (fizyczne i naukowe, od najwcześniejszych lat) 14.
 Wymowa p. Krasomówstwo 11.
 Wyprawa panny młodej p. Posag 16.
 Wyroki (sądowe, prawne) 7.
 Wyścigi wszelkie 15.
 Zabawy 15.
 Zabobony, przesady 12.
 Zabudowania kościelne 3.
 Zabudowania niekośc. 1.
 Zabytki archeologiczne w Polsce 4.
 Zagadki 12.
 Zajazdy (oberże) 5.
 Zajazdy (napady, vendetta, o(d)powieź) 7.
 Zakony p. Duchow. 3.
 Zamawiania 12.
 Zamtuzy 5.
 Zapisy na kościoły i klasztory 3.
 Zaprzęgi p. Wozy 1.
 Zaraza, powietrze p. Mór 5.
 Zastawy 7.
 Zbójectwo 4.
 Zbytki 16.
 Zegary 1.
 Złodzieje 4.
 Zły duch p. Djabeł 12.
 Znachor 12.
 Zwierzęta bajeczne 12.
 Zwierzęta domowe 1.
 Zwierzęta dzikie 8.
 Zwyczaje towarzyskie 16.
 Zwyczajowe prawo p. Prawo zwyczajowe 7.
 Żałoba 16.
 Żarłok 16.
 Żarty, figle, wyśmiewanie p. Dowcipy 15.
 Żebrak, Żebractwo 4.
 Żegluga 2.
 Żołnierze p. Wojsko 13.
 Żydzi 4.

F

23.306